

פרק יג / ברוריה בן-דוד (וייס)

בפרקים הבאים נלמד על מלחמת שמשון בפלשתים.

בפעם הראשונה בתנ"ך מופיע פלשתים בספר בראשית י, יד. הגל הפלשתי הראשון שפלש לארץ כנען לפני האבות התיישב בארץ הנגב ויסד בה את ממלכת גרר. מהגרים פלשתים הגיעו לארץ בתקופת האבות (בר' כא כב- לד ; שם פרק כו). הם ישבו בנגב המערבי בסביבות גרר. עסקו בעבודת האדמה והיו רועי צאן, כבשו שטחים בחוף הנגב בין אל עריש לעזה. "ויכרתו ברית בבאר- שבע ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים, ויטע אשל בבאר- שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם, ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים" (בר' כא לב- לד). הדרך המערבית העולה ממצרים לכנען נקראה בשם "דרך ארץ פלשתים". "ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם ה' דרך ארץ פלשתים" (שמ' יג, יז). זוהי הדרך הקצרה מגבול מצרים אל עזה. שם היה מושבם של הפלשתים הראשונים שישבו בגרר ובסביבותיה בימי האבות. בספר שמות פרק כג פס' לא, קורא הכתוב לים התיכון פעם יחידה במקרא ים פלשתים "ושתי את גבלך מים סוף ועד ים פלשתים" (שמ' כג לא). לא על שם ארץ פלשתים בין עזה לעקרון שטרם הייתה אז, אלא מכיוון ששבטי הפלשתים ישבו באיי הים האגאי בכרתים ובחופי אסיה הקטנה. הכתוב מכנה את הים התיכון ים פלשתים על שם השבטים ששכנו במרחבי אייו וחופיו במערב. הפלשתים נמנו עם קבוצת עמים ושבטים המכונים "גויי הים". גוי בלשון המקרא הוא עם. בשמ"א ל, יד הנגב המערבי כולו נקרא "נגב הכרתי". כפתור היא כרתים לפי צפניה ב, ה, כפתור הייתה ארץ מולדתם של הפלשתים.

בתקופת השופטים הפלשתים שהתיישבו במערב הארץ מעזה ועד עקרון היו מאורגנים במחנות גדולים של לוחמים ובראש עריהם עמדו סרנים. שעבוד ישראל בידי הפלשתים לא דמה לקודמים לו שהיו ברובם בני חלוף, כושן רשעתיים, מואב, מדין. התנחלותם של הפלשתים בארץ הייתה תהליך היסטורי של דורות רבים שבני ישראל לא יכלו להתמודד עמו עד ימי המלוכה, על שמם קרויה ארץ ישראל בפי עמי העולם עד היום "פלשתינה".

"ויסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויתנם ה' ביד פלשתים ארבעים שנה" (פס' א). פסוק זה מציין את ראשית השעבוד הפלשתי.

איזה שבטים סבלו מהפלשתים? שבטי דן ויהודה.

מתי הייתה ההתנקשות הראשונה בין ישראל והפלשתים?
בימי השופט השלישי שמגר בן ענת שהכה שש מאות פלשתים במלמד הבקר. מימי שמגר בן ענת לא נמצא אדם בישראל שהעז לצאת נגד הפלשתים עד שהופיע שמשון. בימי שמשון הכובשים הפלשתים ישבו על פני שטחים ישראליים גדולים בשפלת החוף ובשפלת יהודה.

מי היה שמשון?

שמשון היה מצרעה (סמוך לבית שמש). צרעה הייתה בנחלת יהודה (יהו' טו, לג) ואחר כך עברה לנחלת דן (יהו' יט, מא). שמשון היה ממשפחת הדני משבט דן. (כל שבט מתחלק למשפחות ובשבט דן הייתה רק משפחה אחת) שם אביו מנוח.
גם הפעם הופיע השופט מתוך שבט שנפגע ביותר שבט דן.

שמשון היה גיבור בעל כוחות על טבעיים. מה היה מקור כוחו וגבורתו של שמשון?
הנזירות, שמשון היה נזיר מבטן ומלידה. אמו הייתה עקרה (כרבים מגדולי האומה כמו:
יצחק, יעקב, יוסף ושמואל שנולדו לאימהות שהיו עקרות שנים רבות), עד שנתגלה לה
מלאך ה' ובישר לה כי תלד בן שיושיע את ישראל וחייו להיות נזיר אלוקים מבטן,
ואת אמו להימנע משתיית יין ושכר ומאכילת טומאה.

מה דינו של נזיר?

נוהג קדושה בעצמו.
לא נוגע במת ובכל דבר טמא.
לא מגלח שערו.
לא שותה יין ושכר.
לא אוכל מוצרי ענבים כגון צמוקים.

לפי חז"ל דומה נזירות שמשון רק במקצת לדיני נזירות המתוארים בתורה (במד' ו),
וחז"ל הגדירוהו כסוג מיוחד של נזירות. הוקל דינו לגבי טומאת מתים.

כיצד הגיב מנוח לדברי אשתו על אודות המלאך?

מנוח פקפק באמיתות דבריה, אולי חשש שלא הבינה את דברי המלאך, ולכן ביקש מה' שישלח
את המלאך עוד פעם, כדי שיורהו מה לעשות בבן שעתיד להיוולד.
ה' נענה לבקשת מנוח ושלח שוב את המלאך, אך גם הפעם הופיע המלאך לפני האישה.
"ותמהר האשה ותרץ ותגד לאישה ותאמר אליו" (פס' י). רציפות הפעלים מורה על פעולה
נמרצת ומזורזת. כי אשת מנוח ידעה שבעלה רוצה לראות את המלאך ולשמוע את דבריו.

מה שאל מנוח את המלאך?

מה יהיה משפט הנער ומעשהו.
המלאך חוזר על מה שאמר לאשת מנוח בפעם הקודמת.

מדוע שאל מנוח לשמו של המלאך?

כי לאחר שתתקיים הבשורה ירצו לכבדו.
על הצעה לכבד תמורת מעשה אנו קוראים בספר במדבר פרק כב פס' יז- יח: "ויאמר לו בלק
כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה".

מדוע מסרב המלאך לגלות את שמו?

המלאך עונה למנוח "למה זה תשאל לשמי והוא פלאי". אין מגלים את שמות המלאכים לבשר ודם
("למה זה תשאל לשמי" כך עונה גם המלאך שנאבק עם יעקב בר' לב, ל).

והנה קרה דבר פלא מהו?

על סלע ששימש לו כמזבח הקריב מנוח גדי עזים ואת המנחה סולת ושמן שהיו מוסיפים לקרבנות,
ואז התרומם הלהב גבוה אל על ויעל מלאך ה' בלהב המזבח, כשראה מנוח את האיש עולה
בלהבות המזבח השמימה הבין כי הוא מלאך ה'.
(דיני מנחה כתובים בויקרא פרק ב, בבמדבר טו ד-יג; כח יב-יג).

מה אמר לאשתו?

"מות נמות כי אלקים ראינו" (פס' כב). אשתו הנכונה ממנו מרגיעה אותו. "ותאמר לו אשתו לו חפץ ה' להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו כזאת" (פס' כג) (לפי חז"ל מנוח עם הארץ היה).

כיצד מוכיחה האישה בדבריה שה' לא חפץ להמיתם?

- א. אחרי שראינו את מלאך ה' פנים אל פנים ה' קיבל את העולה בלהב שעלה השמימה.
- ב. ההוראות שקיבלה.
- ג. בשורת לידת הבן.

ותלד בן ותקרא את שמו שמשון מלשון שמש ואון. הוא יעלה ויושיע את עמו כצאת השמש בגבורתו. ה' ברך אותו בכוח, בגבורה ובחכמה.

קריאת הפרק בחלוקת תפקידים.

עבודה בכתב

1) תעודת הזהות של שמשון

שם האב :

שם האם :

עיר :

שבט:

(שם אמו של שמשון צלפוני דה"א ד, ג, לפי בבא בתרא צ"א ע"א שמה היה צלפוני ושם אחותו נשין).

2) עיינו במילון בערך "נזיר" וכתבו את הפירוש המתאים לפרקנו.

3) קראו בספר במד' פרק ו' פס' ב- כא אילו דיני נזיר אינם מופיעים בפרקנו?

4) מי היו הפלשתים?

5) במקרא למדנו על שלושה שמות לים התיכון מהם?

(בספר שמות כג, לא "ים פלשתים", בדברים יא כד "הים האחרון",

ביהושע פרק א פס' ד "הים הגדול". הים האחרון נמצא במערב, אזור- מערב.

הים הגדול כנגד שאר הימים שבא"י שהם קטנים).

6) כתבו בלשון הספר :

א) אסור לו לגלח שערותיו.

ב) התפלל.

ג) נעכב אותך אצלנו.

ד) אם תעכבני.

ה) הוא נסתר.

ו) לא הוסיף.

ז) להעצים את רוחו, להפעילו למעשים גדולים.

7) מי אמר למי?

- א) והרית וילדת בן.
- ב) השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא.
- ג) איש האלקים בא אלי.
- ד) את שמו לא הגיד לי.
- ה) יבוא נא עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער היולד.
- ו) הנה נראה אלי האיש אשר בא ביום אלי.
- ז) האתה האיש אשר דברת אל האישה?
- ח) מה יהיה משפט הנער ומעשהו?
- ט) מכל אשר אמרתי אל האישה תשמר.
- י) נעצרה נא אותך ונעשה לפניך גדי עזים.
- יא) אם תעצרני לא אכל בלחמך.
- יב) מי שמך? כי יבא דברך וכבדנוך.
- יג) מות נמות כי אלקים ראינו.
- יד) לו חפץ ה' להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו את כל אלה.

8) כתבו חיבור : הבשורה על הולדת שמשון.